

medeplichtigen aan oorlogsmisdaden zullen ter verantwoording worden geroepen

Adri Nieuwhof & Daniel Machover

Het Israelische militaire offensief in Gaza ging – in strijd met de basisprincipes van het internationaal recht – gepaard met een grote minachting voor burgerbevolking. Het weerzinwekkend hoge aantal burgerslachtoffers en de enorme schade die aan burgerdoelen is aangericht, weerspiegelen het onwettige, excessieve, ongerichte en disproportionele geweld dat Israël heeft gebruikt.

Twee weken na het begin van het Israelische offensief veroordeelden tal van deskundigen op het gebied van het internationaal recht het handelen van Israël's in allerlei opzichten en weerlegden de claim van Israël, dat het om wettige zelfverdediging zou gaan. Nog voordat de rechtmatigheid van de manier waarop Israël militaire macht heeft ingezet is onderzocht, stellen juristen nu al dat er evenveel gaten in het Israelische argument van recht op zelfverdediging zitten, als in de bodem van de Strook van Gaza. Israelische gevechtshandelingen zijn niet als uiterste middel gebruikt, als een *noodzakelijke* reactie op aanvallen. Een staat moet eerst alle andere opties van weerstand uitproberen, voordat deze zich met geweld tegen een gewapende aanval mag verdedigen.

Met andere woorden: gebruik van geweld is alleen wettig, wanneer vreedzame middelen om gewapende aanvallen af te weren duidelijk niet effectief zijn geweest. De door Israël aangevoerde rechtvaardiging dat het nodig was een zware militaire overmacht in te zetten voor 'het stoppen van de uit Gaza gelanceerde raketten' en om HAMAS 'een zware slag' toe te brengen, mist elke wettelijke basis. Als Israël op 19 december 2008 had ingestemd met de opening van de grensovergangen in Gaza en de opheffing van de onrechtmatige belegering, dan was het inzetten van geweld wellicht helemaal niet nodig geweest.

Tot 4 november 2008 – de dag dat Israël bij een niet uitgelokte aanval op de Strook van Gaza zes Palestijnen doodde – had HAMAS het in juni 2008 overeengekomen staakt-het-vuren strikt nageleefd. De makkelijkste manier om raketaanvallen te voorkomen, zou wat Israël betreft naleving van de wapenstilstand zijn geweest, en de door Israël zelf op 4 november geschonden wapenstilstand opnieuw te verlengen.

De dreiging van op Israël afgevuurde raketten kunnen op geen enkele manier de militaire handelingen vanaf 27 december rechtvaardigen. Op 8 januari meldde de Palestijnse mensenrechtenorganisatie al-Haq, dat 80 procent van de 671 Palestijnse doden burger was (547), onder wie 155 kinderen. Een dag later rapporteerde al-Jazeera dat het dodental in Gaza was opgelopen tot 769, onder wie meer dan 200 kinderen. Meer dan 3.121 Palestijnen waren gewond

geraakt. [In maart telde het Palestijnse Centrum voor Mensenrechten in Gaza uiteindelijk 1.434 doden, waarvan 960 burgers, 239 politiemensen en 235 militanten. Het Palestijnse Ministerie van Volksgezondheid meldde dat 5.303 Palestijnen tijdens de militaire operaties gewond raakten, onder wie 1.606 kinderen en 828 vrouwen; A.N.] Hoe is dit mogelijk?

De buitenproportionele aanval op Gaza is niet, zoals Israël claimt, in overeenstemming met het oorlogsrecht, maar past eerder bij een ander soort aanpak. Want begin oktober 2008 had generaal-majoor Gadi Eisenkot, oud-adviseur van premier Ehoed Barak, al melding gemaakt van de zogeheten Dahiyah Doctrine. Deze is vernoemd naar een in 2006 door Israël zwaar gebombardeerde shi'itische wijk van Beiroet. Volgens deze doctrine zal het leger '... onevenredig geweld hanteren tegen elk dorp van waaruit schoten op Israël worden afgevuurd en daarbij immense schade en vernielingen aanrichtebn. In onze [Israels] visie gaat het om militaire bases. Dit is niet zomaar een idee. Dit is een plan dat al is goedgekeurd.' Een rapport van kolonel (res.) Gabriel Siboni die verbonden is aan het Instituut voor Nationale Veiligheid van de Universiteit van Tel Aviv, onderschrijft Eisenkots uitspraak. Siboni meent dat Israels antwoord op wat dat land omschrijft als een dreiging van raketten en projectielen uit Syrië, Libanon en de Strook van Gaza 'een disproportionele aanval op de zwakste plek van de vijand zal zijn, waarbij het uitschakelen van lanceerposities secundair is'.

Het mag duidelijk zijn, dat de Dahiyah Doctrine in strijd is met het Internationaal Humanitair Recht, omdat met disproportioneel geweld op raketaanvallen wordt gereageerd. In het verlengde daarvan hoeft het geen verbazing te wekken, dat Israël zich niet aan de definitie van 'combattant' en 'non-combattant' houdt en geen onderscheid maakt tussen een militair en een burgerdoel. Op 27 december 2008 was een van de eerste Israelische aanvallen gericht tegen een politiebureau, waar toen juist de diploma-uitreiking plaatsvond aan politie-agenten (die in dienst zijn van de HAMAS-regering). Op basis van het internationaal recht is een politiebureau een burgerdoel en is een politieagent een burger. Politie-agenten mogen bijgevolg niet worden aangevallen, wanneer zij niet betrokken zijn bij een directe militaire actie. Israël heeft geen bewijs geleverd dat de aangevallen politieagenten tijdens of na de diploma-uitreiking betrokken waren bij het voorbereiden raketaanvallen. Bijgevolg moeten de politie-agenten als burgers aangemerkt worden en zijn slachtoffer geworden van een oorlogsmisdad met voorbedachte rade.

Israël heeft steeds gesproken van 'legitieme militaire doelen' als het om civiele gebouwen ging. Geen regering in de wereld zou ermee weg kunnen komen deze als zodanig te beschrijven. Politiebureaus, moskeeën, universiteitsgebouwen, opslagplaatsen voor medicijnen, overheidsgebouwen, kippenboerderijen en scholen worden niet zomaar een militair doelwit, door deze te bestempelen als deelluitmakend van de infrastructuur van HAMAS.

Al op de eerste dag van de zorgvuldig voorbereide Israelische militaire operatie trad Richard Falk, de Speciale VN-Rapporteur voor de Mensenrechten in de Palestijnse Gebieden, met een verklaring naar buiten, waarin hij ernstige

schendingen van het internationaal humanitair recht, zoals vastgelegd in de Conventies van Genève, opsomde: collectieve strafmaatregelen, het maken van burgers tot doelwit, een disproportionele militaire reactie, enzovoort. Hij schreef: 'De raketaanvallen [van HAMAS] tegen burgerdoelen in Israel zijn inderdaad onrechtmatig. Deze onrechtmatigheid geeft Israel, als bezettende macht of als soevereine staat, evenwel nog niet het recht om hierop te reageren met schendingen van het internationaal recht en met oorlogsmisdaden of misdaden tegen de menselijkheid.' Falk herinnerde de lidstaten van de Verenigde Naties eraan dat de VN de verplichting heeft de burgerbevolking, waar deze zich ook bevindt, tegen grove schendingen van het internationaal recht te beschermen.

Op basis van berichten in de media en aan de hand van onthullend fotomateriaal beginnen de bewijzen zich op te stapelen, dat er door Israel illegaal wapentuig is ingezet. In dit verband wordt er gesproken van '[fosfor] bommen ... die hun tentakels van dikke witte rook uitspreiden om "het oprukken" van de troepen te verhullen.' Een Israelische veiligheidsexpert verklaarde: 'Deze explosies zien er fantastisch uit en geven heel veel rookontwikkeling die de vijand verblindt, zodat onze troepen [de Strook van Gaza] binnen kunnen trekken.' Fosfor ontbrandt wanneer het met zuurstof in aanraking komt en veroorzaakt bij mens en dier ernstige brandwonden. Israel heeft eerder toegegeven dat zij witte fosfor heeft ingezet, namelijk tijdens de grootscheepse aanval op Libanon in de zomer van 2006.

Het Verdrag van Genève uit 1980 verbiedt het gebruik van witte fosfor als wapen in een oorlog die wordt gevoerd in gebieden waar veel burgers wonen. Er bestaat in het internationaal recht geen algeheel verbod voor het gebruik van witte fosfor als het gaat om het creëren van een rookgordijn of als lichtbron. Op 5 januari 2009 verklaarde Charles Heyman, een voormalige majoor in het Britse leger en wapendeskundige, tegenover *The Times*: 'Wanneer witte fosfor doelbewust wordt afgevuurd op een menigte mensen, dan zal die persoon die daarvoor verantwoordelijk is in Den Haag [Internationaal Strafhof] eindigen. Witte fosfor is ook een terreurwapen. Neerddwarrelende fosfordeeltjes ontbranden wanneer zij met de huid in aanraking komen.'

John Ging, directeur van de VN-organisatie voor Palestijnse vluchtelingen (UNRWA) in de Strook van Gaza verklaarde op 6 januari tegenover de BBC, dat de situatie in Gaza afschuwelijk is, omdat een grote militaire operatie wordt uitgevoerd in een dichtbevolkt gebied. De bevolking is doodsbenuwd en er is voor hen geen veilig heenkomen. Eén miljoen mensen zitten zonder elektriciteit, 750.000 zonder water en iedereen beschikt over te weinig voedsel. De vrachtwagens met voedsel worden door de militaire handelingen ernstig gehinderd en komen slecht in kleine aantallen bij de verdeelcentra van UNRWA aan. Ouders moeten hun huis uit om bij deze centra hun voedselrantsoen af te halen, waarbij zij het risico lopen in de vuurlinies te geraken. Bij een recente aanval op een VN-voedselkonvooi zijn doden gevallen. Na dit incident zijn alle konvoeien tijdelijk opgeschort.

Ook Ging herinnert de internationale gemeenschap aan haar verantwoordelijkheid om burgers te beschermen. Wanneer zij daarin niet slaagt, dan moet zij ter verantwoording worden geroepen, zo verklaarde hij. Op elk van de VN-lidstaten rust de verplichting om de burgerbevolking, waar deze zich ook bevindt, tegen grove schendingen van het internationaal recht te beschermen. De leden van de VN-Veiligheidsraad, die alle partij zijn in de Conventies van Genève, zijn vanaf 27 december hun verplichting niet nagekomen. Want zij hebben nagelaten een resolutie aan te nemen onder Hoofdstuk VII van het VN-Handvest, op grond waarvan Israel gesommeerd zou worden om aan militaire handelingen in en rond Gaza te staken. Elke dag zonder een VN-Veiligheidsraadresolutie is het moedwillige doden en de meedogenloze massale vernietiging doorgegaan. Het versterkt het pleidooi van sommigen, dat regeringsvertegenwoordigers van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië in strafrechtelijke zin medeplichtig zijn aan de door Israel begane oorlogsmisdaden – en wel omdat zij niet bereid waren hun veto in de VN-Veiligheidsraad te gebruiken om het geweld een halt toe te roepen.

In augustus 1990, toen Irak met een vergelijkbare minachting voor het internationaal recht Koeweit binnenviel, wachtte de VN-Veiligheidsraad niet af of het land bereid was een resolutie te aanvaarden. Waar heeft de VN-Veiligheidsraad vanaf 27 december dan eigenlijk op gewacht? De raad heeft voor het opstellen van een resolutie omtrent een wapenstilstand niet de instemming van Israel nodig. Een resolutie waarin de VN-lidstaat Israel wordt gesommeerd de gewelddadigheden te staken, zal immers kracht van wet hebben. Ditmaal heeft de VN-Veiligheidsraad er bijna 14 dagen over gedaan om een resolutie aan te nemen waarin 'de urgentie wordt benadrukt en wordt opgeroepen [let op: niet geëist; A.N] tot een onmiddellijk, duurzaam en volledig nageleefd staakt-het-vuren, dat moet leiden toe een volledige terugtrekking van Israelische troepen uit Gaza.' De Verenigde Staten steunden zoals altijd hun bondgenoot Israel en onthielden zich van stemming. Ondanks dat uiteindelijk een VN-resolutie is aangenomen, waarin tot een 'onmiddellijk staakt-het-vuren' wordt opgeroepen, blijven explosies de Strook van Gaza doen schudden. Elke aanval na een oproep door de VN tot een onmiddellijk staakt-het-vuren kan als een schending van internationaal recht worden aangemerkt.

Het aanvallen van dichtbevolkte gebieden met de overmacht zoals Israel die heeft ingezet, is op geen enkele manier in overeenstemming te brengen met de gebruikelijke opvatting over oorlogswetten, ook al waren sommige doelen in principe legitieme militaire doelen. Israels handelingen zijn om die reden oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Juristen van Lawyers for Palestinian Human Rights in Groot-Brittannië en juristen in andere landen zullen zich gaan inzetten om de daders van deze vermoedelijke oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid voor de rechter te brengen, evenals derde partijen die bij deze oorlogsmisdaden hielpen of daaraan medeplichtig waren.

The Electronic Intifada, 10 januari 2009

Adri Nieuwhof is consultant en mensenrechtenactivist, Daniel Machover is advocaat en mede-oprichter van Lawyers for Palestinian Human Rights. De vertaling in het Nederlands is van Adri Nieuwhof.